

מעדני כתן

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

גליין 42

פרשת פנחס תש"פ

בענין אם במקום דאמרינן הממע"ה האם מותר לקחת לכתחלה ולומר הממע"ה

ואע"פ שכל הראשונים פליגי על הרמב"ם דס"ל דתקפו כהן אין מוצאין מידו וכמש"כ הקונטרס הספיקות (כלל ב' אות א'), אפשר לומר דבזה הכל מודים שאם תפסו העניים אין מוצאין מידם דכיון דהבעלים חייבים מספק לתת לעניים להכי אם החזיקו בו העניים אמרינן דהמע"ה מעמיד הממון בחזקתם, דמאחר והם אינם יכולים להחזיק הממון לעצמם משום דספיקא לחומרא תו לא מהני חזקתם להעמיד הממון בחזקתם להכי כל שהחזיקו בו העניים הרי הם מוחזקים בו.

ולפ"ז אין ראיה מהרמב"ן שכל היכי דתק"כ אין מוצאין מידו שמוותר גם לכתחילה לתפוש ממנו דהנא הרי אינו חשוב בחזקת הבעלים משום שחייבים לתת לעניים, אבל במקום שהוא מוחזק בו אפשר דתפוש ממנו, אבל עכ"פ בנדון דידן שאין הבעלים מוחזק בו אלא מונה לפניו ואין יודע של מי הוא שפיר יכול לזכות בו שהרי כשיזכה בו יהא הוא המוחזק והמע"ה להכי גם לכתחלה יכול לזכות בו.

יבואר אם בספק אם השני ברי גם מותר לתפוש לכתחלה

והעירוי דאפשר דבמקום שהוא מסתפק שמהו שלו ושמהו של חבירו הרי אפשר שחבירו הוא ברי ויודע מה העט שלו ובמקום ברי אינו יכול לקחת את מה שהוא מסופק שמהו שלו, ואע"פ שברי ושמהו לאו ברי עדיף זה אינו אלא במקום שהשמה הוא מוחזק אבל במקום שהשמה אינו מוחזק הרי ברי עדיף, וא"כ כיון דאפשר שחבירו ברי ויודע מהו שלו יהא אסור לקחת העט שהוא מסופק שמהו שלו שהרי אפשר שחבירו הוא ברי ויודע מהו שלו.

אמנם נראה שכל שהוא מסופק שהוא שלו ואע"פ ששמה חבירו מכיר חפציו מכל מקום כל זמן שאין חבירו טוען ברי שהוא שלו הרי הוא זוכה במה שבידו וכל שכשיהיה בידו הרי הוא שלו בוודאי יכול לזכות בו לכתחלה וגם אינו צריך לחוש שמה חבירו יודע בו דמהיכי תיתי שחבירו מכיר בו יותר ממנו, ולכן נראה שיוכל לזכות בו לכתחילה.

יבואר אם בספיקא דהפקר נמי אמרינן דמהני בו תפיסה

והנה בספיקא דהש"ס בנדרים דף ז' אם יש יד להפקר כתב הר"ן וגבי הפקר אין ספק דהוה ליה ספיקא דממון ולקולא ואין יד, עכ"ל, והקשה בקרן אורה אמאי כתב דאין ספק בזה הרי להרמב"ם אם כבר זכה בו אחר בזה הרי אינו לקולא לומר דאין יד להפקר שהרי אם מהני תפיסה ואמרינן תקפו כהן אין מוצאין מידו באמת מהני תפיסת הזוכה ולא היה לקולא לגבי הבעלים דאין יד אלא לגבי התופס.

ולכא"ו היה נראה דנפ"מ בזה אם מותר לכל אדם לזכות בהפקר זה, דכיון דספק ממון לקולא לגבי הבעלים אסור לזכות בדחוקת המר"ק הוא וגם אם תועיל תפיסתו בדיעבד אבל עדיין אסור לו לתפוס, אמנם כבר נתבאר לעיל שהחזו"א כתב דמסתברא דבמקום דמהני תפיסתו גם מותר לתפוס לכתחילה.

אמנם נראה לומר דבזה לא אמרינן דשרי לכתחלה לקחתו משום הממע"ה גם לדברי החזו"א, דהנה אמרו בגמ' בבא מציעא (דף כ"ה ע"ב) כל ספק הנוח לא יטול ואם נטל לא יחזיר ונחלקו הרא"ש והרמב"ם במצא דבר שאין בו סימן במקום שהוא ספק הנוח שאסור לטול ואם נטל לא יחזיר להרא"ש אסור להחזירו למקומו שנתחייב בהשבה וכשיחזיר למקומו אינו השבה מעליה ולכן לא יחזיר, אבל להרמב"ם לא יחזיר לבעלים שזכה בה המוצא ואינו צריך להחזירה, והגר"א בסימן רס"ב ס"ק כ"ב כתב דהרמב"ם לשיטתו אזיל דס"ל דכל ספק ממון אם תפס אין מוצאין מידו שהרי הוא המוחזק בו, והרי בזה אמרו לא יטול לכתחלה ומבואר שאפ"ה לכתחלה לא יטול וכן מבואר בהגר"א בסימן קנ"ה בהלכות הרחקת ניקין שכתב דהרמב"ם ס"ל דאע"פ שאם תפס לא מפיקין מיניה מכל מקום לכתחלה אסור לקחת כספק הנוח שלא יטול לכתחלה ואע"פ שאם נטל לא יחזיר, וצ"ע.

ויעיין בברכת שמואל בבא מציעא (סימן כ"ה) שכתב כהחזו"א דבתקפו כהן מותר לכתחלה לתפוס לעצמו, ומכל מקום באבידה לא יטול לכתחלה ויעיין"ש ה"טב.

וליישב שיטת הרמב"ם דבכל תקפו כהן ס"ל דשרי לכתחילה לתפוס ולא אסרינן ליה לכתחילה משום ספק איסור, ובספק הינוח דאבידה הדין הוא דלא יטול לכתחלה, היה נראה דבתקפו כהן הא מספק"ל של מי הממון מעיקרא ועל הצד דשלו הוא כי קא תפס ידידה קא תפס וא"צ לזכות בו, ולהכי שרי לתפוס דהא לכשייתפוס

דבר שאלה המצויה הרבה במי שהניח עט שלו על הסטנדר בישיבה ולאחר מכן מצא את העט ליד הסטנדר ונראין הדברים שהוא העט שלו האם מותר לקחת את אותו עט לעצמו או שיש להסתפק שמהו של בחרו אחר ואסור לקחתו.

והנה בכה"ג נראה לכאורה פשוט שיוכל לקחתו לאותו שנראה כעט שלו משום דמהיכי תיתי להסתפק שגם אחר נאבד לו עט כאותו עט שלו ולכן יכול לקחתו לאותו שנראה כעטו.

אמנם עדיין יש להסתפק אם מונח שם שני עטים ואינו יודע מהו העט שלו ונראין שניהם שווין אם מותר לקחת אחד מהם מספק שמהו הוא שלו וקו"ל המוציא מחבירו עליו הראיה וכל היכי שמחזיק בממון והוא ספק שמהו הוא שלו הרי דיינינן ליה כשלו ואין כאן ספק גזל שכל שהתורה הכריעה במשפטי הממון שהוא שלו אינו גזל כלל וכמש"כ הקונטרס הספיקות (כלל א' אות ו'), או דאפשר שאע"פ שכשיקחנו הרי הוא בחזקתו והמוציא מחבירו עליו הראיה אבל אפשר דלכתחלה אסור לקחתו לעצמו שמהו הוא של חבירו וכיון שעדיין אינו בחזקתו אפשר שמספק אסור לקחתו לעצמו ויהא מונח שם עד שיתברר הדבר או שיתפשו ביניהם.

וכן הוא מצוי במקוה שמיניחין את הסבון רחצה ומוציאין שני סבונים ואין יודעין מהו שלו ונראין שניהם שווין ועכ"פ קשה להבדיל ביניהם, האם מותר לקחת אחד מהם משום הממע"ה או דלכתחלה אסור לקחת לעצמו.

יבואר שבכל מקום דאמרינן הממע"ה הרי הוא יכול לזכות בו לכתחלה

הנה בחזון איש בבא בתרא (סימן י"ג אות י') כתב וז"ל 'ואי תקפו כהן אין מוצאין משמע דרשאי לתפוש' עכ"ל, ומבואר דבכל מקום דמהני תפיסה יכול גם לתפוס לכתחלה להעמידו ברשותו והמע"ה, ולדבריו הכי נמי כל היכי שעל ידי תפיסתו יהא הדין שהוא שלו ובחזקתו מותר לתפוס לכתחלה לעשותו כשלו.

ולכאורה יש להביא ראיה לזה מהא דכתבו הרמב"ן והרשב"א הובא בר"ן נדרים דף ז' ע"ז דספק ממון ענינים היו כספיקא דאורייתא ולחומרא, וצריך לתת לעניים מספק, ומה דספקו הראשונים מספק מתנות כהונה דקו"ל דספיקא לקולא דהמע"ה צריך לומר כמש"כ הנתיבות המשפט (סי' כ"ה בכללי תפיסה אות ב') שספק ממון עניים הוא ספק באיסור בל יחל או בל תאחר ולכן ספיקו לחומרא אבל בספק מתנות כהונה אינו אלא ספק גזל שמצוות נתינה שיש במתנות כהונה הוא מצוה לתת את המתנות שהם של הכהנים לבעליהם ולהכי הוי ככל ספק גזל שהוא של הבעלים משום הממע"ה, ורק בספק יד לצדקה או פאה שהוא כספק נדר להכי הדין הוא שספיקו לחומרא, וכן מבואר במחנה אפרים (הל' צדקה סימן ב') וכ"כ בקונטרס הספיקות (כלל א' אות ט').

ולכא"ו קשה איך יקחוהו העניים והרי הוא ספק גזל, ובשלמא לאחר שיקחוהו הרי הוא בחזקתם, והמע"ה ואינו גזל כלל אבל איך יקחוהו לכתחלה והרי הוא ספק גזל, ומוכרח מדבריהם שכל שכשיהיה בידם הרי הוא שלו הרי הוא מותר גם לקחת לכתחלה ואין בזה משום גזל, וכמש"כ החזון איש שכל היכי דתקפו כהן אין מוצאין מידו הרי מותר לכתחלה לתפוש ולהעמידו בידו ואין כאן ספק גזל.

¹ ובכתבי מרן הגאון הגדול ר' דב נדלו שליט"א בבא בתרא בלקט שיעורים כתב בענין אם מותר לזכות בו לכתחלה להביא ראיה ממש"כ הרשב"ם בבא בתרא דף נ"ז שכתב לענין להעמיד בהמותיו בחצר המשותפת דאפשר שחבירו מקפיד עליו ושואל שלא מדעת גזל הוי מכל מקום מותר בספיקא דממונא וז"ל ופרשב"ם שם ספיקא לקולא יש לנו לילך להקל ולומר שאין השותפין מקפידין זה על זה ומותר להעמיד זה בהמותיו בחצר כל זמן שאין חבירו מעכב עליו והיינו קולא שאנו מתירין לזה מסתמא להעמיד שם בהמותיו אף על פי שלא נטל רשות מחבירו ובדוכתא אחרינא (ב"מ דף מא) אמרינן דשואל שלא מדעת גזל הוי והכא בלא דעת יכול להכניס בהמותיו, עכ"ל.

וכתב שם וז"ל והנה מדקדקים מוכן דספק ממונא לקולא הוא גם להקל בלאו דלא תגזול לכתחלה דספקו מותר, וכשי' התומים דמיתיי הקונה"ס כלל א' ו' להתורה לא אסרה אלא ודאי גזל ולא ספק וכעשירי ודאי ולא ספק, ודבר זה צ"ב מנ"ל דאי טעמא הוא דלא חיישינן בכל ספק ממונא ללאו דלא תגזול כמש"כ בזה בעלמא דשורש הדין בכל זה הוא דין הממון שבו דהיינו דינא דהמע"ה ואזילין בטר דין הממון שבו דהיינו דינא דהמע"ה גם לענין איסורא דאיסורא דלא תגזול בטר הנהגת הדין הממוני נמשך, וע"ש בקונו"ס וא"כ לא שייך בנד"ד שאינו אלא ענין ספק לא תגזול לחוד"י אי מקפיד בעה"ב או אינו מקפיד וא"כ ליהוי כשאר איסורים דספיקים להחמיר ומ"ט מקילינן, יעו"ש.

ויעו"ש שכתב להביא ראיה מהא דחולין דף ק"א' במעשה דרמי בר תמרי שנטל פורצני לצלות עליו את הבחל ופרש"י חרצנים שאצל היקבים להבעירם, ושאלוהו היאך עשה כן דילמא דגול הוה, והשיב דניכר בהם דנתיאשו הבעלים מהם, ומשמע לכ' דספק גזל בעלמא אסור, עכ"ד.

ולכאורה כל ראיתו אינו אלא דלא כהתומים דס"ל דבגל אמרינן דספיקו מותר כספק ממון ובוה חזו"ן דבענין שיהא ברור שנתיאשו, אבל אי נימא דדינא דאיסור כדינא הממון לכן אין בזה משום גזל א"כ למשנ"ת לא קשה מידי שהרי בספק הפקר לא הותר לקחת לעצמו לכתחילה, שהרי אין לו בו זכות ממון וכמו בספק הנוח שלא יטול לכתחלה.

נימא דשלו קא תפיס, משא"כ באבדא דאף אם יתפוס יזכה בה רק עתה ומעיקרא לית ליה בעלות בה לפיכך אסור לו לכתחילה לטלו משום דההיתר נטילה הוא רק משום דטוען ידי תפסת, וזה אינו רק בגוונא שלדבריו הוא כבר שלו מעתה, ויעוין בשעורי רבי שמואל בבא בתרא (דף י"ט ע"א) שביאר כן בדעת הרמב"ם ונראה מדבריו שלא הונח לו כל כך ביישוב זה.

יבואר אם בממון שאין בו ספק אי הוי ידידה אלא הוי ספק הפקר אם כשתפס

והוא מוחזק אם אין מוציאין מידו

והנה בשעורי ר' דוד פוברסקי זצ"ל כתב ליישב קושיית הקרן אורה בנדרים דף ז' שהקשה מאי נפק"מ בהא דספק הפקר נקטין לקולא והרי כל זמן שהוא בידו יכול לזכות לעצמו ואם תפס המוצא לא מפקין מיניה, ובשעורי ר' דוד כתב וז"ל 'אכן נראה דכל הדין תקפו כהן אין מוציאין היינו דוקא היכא דגם קודם התפיסה היה כבר ספק אם יש לו זכות ממונת בזה דאפשר דהוי שלו ולכן מהני תפיסתו משא"כ בהפקר הרי קודם שזכה אין לו כלום בזה דהא הספק הוא אם נעשה הפקר ואף אם הוא הפקר צריך עדיין לעשות מעשה זכיה ולכן כיון דלבעלים איכא חזקת מ"ק נשאר ודאי שלהם ואינו יכול לתפוס ולכו"ע מוציאין מידו' עכ"ל.

ולכאור' קשה דמהא דספק הנוח לא יטול ואם נטל לא יחזיר דשיטת הרמב"ם דיכול להחזיקו עבור עצמו דהיינו שלא יחזיר לבעלים משום דהממע"ה והוא כהניא דתקפו כהן שאין מוציאין מידו, וא"כ מוכרח שגם כשלא היה לו בו זכות ממונת קודם תפיסתו אלא שיכול לזכות בו מן ההפקר אמרינן תקפו כהן אין מוציאין מידו.

ושמעתי מחתני יקירי הרה"ג ר' יהושע זלי פאלי שליט"א שאמר בשם זקנו הגאון הגדול ר' דוד לוי שליט"א ר"מ ישיבת פוניבז' שאמר ליישב שיאוש אינו כהפקר שחל במעשה ההפקר אלא חפץ שהוא אבוד מהני בו יאוש והרי הייאוש הוא מצב המתמשך ואינו יאוש שנעשה ברגע אחד אלא הוא מיואש מן החפץ בכל עת ולכן גם אם ספק הפקר שהיה קודם שזכה בו המוצא אמרינן הממע"ה וכוין שהבעלים הוא מרא קמא הרי הוא בחזקתו לא מהני תפיסה וכמו שאמר הגר"ד פוברסקי זצ"ל, אבל בייאוש הרי הוא מיואש גם אחר שהגיע החפץ לידו והספק יאוש שהיה להבעלים אחר שבא ליד המוצא הרי המוצא מוחזק ובוה שפיר מהני שיהא המוחזק בו וזכה בו שהרי לאחר שבא לידו יש ספק שמא הוא שלו על ידי יאוש וזכה בו ולהכי אמרינן הממע"ה והוא שלו.

יבואר אם בייאוש שנתיאשו הבעלים אחר שבא לידו ע"מ להשיבו יכול לזכות בו אבל יש להעיר בזה שהרי לאחר שבא לידו הרי הוא באיסורא אתי לידה ולא זכה בייאוש שנתיאשו הבעלים אחר שבא לידו, אלא שיכול לזכות בייאוש שהיה קודם

שבא לידו אבל משום יאוש זה הרי הוכרע שהוא של מרא קמא משום שהוא המוחזק ואינו יכול בתפיסתו לשנות את המוחזקות וא"כ הדרא קושיין לדוכתין.

וחתני יקירי הרה"ג ר' אפרים זאב גרבו שליט"א אמר דאפשר דברגע שהגיע לידו הרי היאוש מועיל משום שהוא המוחזק ולא נתחייב בהשבה מעולם שברגע שהגיע לרשותו היה יאוש ולא נתחייב בהשבה מעולם וזכה בייאוש הבעלים.

ואפשר עוד ע"פ מש"כ הגר"א בגליון השו"ע סימן ר"ס ס"ק ל"ג בשם הדרישה שאם נטלו על מנת להחזירו ואחר יאוש נתכוון לקחתו לעצמו אינו עובר אלא משום השב תשיבם ובאין בו סימן שאי אפשר להשיבו אינו עובר גם בהשב תשיבם וא"כ בזה שנטלו על מנת להשיבו אלא שהבעלים נתאשו בזה הרי אינו באיסורא אתי לדידה ושפיר זכה בייאוש שאחר לקיחה ובוה אפי' בספק יאוש אמרינן הממע"ה וזכה בו.

ולמשנ"ת שכל שאין לו זכות בממון אלא שאחר שיקחה יהא שלו משום שהוא מוחזק והממע"ה בזה אפשר דאסור לזכות בו לעצמו שכל מה שנתבאר שכל היכא שדינא דאי תפיס לא מפקין מותר לתפוס אינו אלא במקום שיש ספק שמא הוא שלו אבל כשאינו שלו אלא שיכול לזכות בו בזה בוודאי אסור לזכות בו לכתחלה, וראה מספק הנוח שאע"פ שכשיזכה בו יהא שלו מכל מקום אסור לכתחלה לקחתו ולזכות בו.

והנה להרשב"א שביאר בדעת הרמב"ם דהא דמהני תפיסה בספק ממון אינו אלא במוחזק אבל היכא דאיכא חזקת מרא קמא לא מהני תפיסה א"כ אמאי בספק הינוח אם נטל הרי הוא שלו הרי איכא חזקת מרא קמא שהוא של הבעלים הראשונים, יעוין בחדושי הגרש"ר בבא מציעא (סימן י"א אות ז') מש"כ בזה.

מסקנת הדברים להלכה

ונמצא לדינא שכל מי שנאבד לו חפץ ומצא שנים דומין זה לזה ואינו יכול להבחין מהו שלו מותר לקחת אחד מהם משום שבוה אמרינן הממע"ה וזכה בו ואין בזה משום חששא דגזול כלל.

אבל ממון שנסתפק שמא הפקירוהו או שמא נתאשו ממנו בזה אסור לזכות בו משום שכל שאין לו בו ספק ממון אסור לו לקחתו ולהפכו לממון אפי' להרמב"ם דס"ל דתקפו כהן אין מוציאין מידו.

ולמש"כ הגאון ר' דוד פוברסקי זצ"ל אפי' אם יזכה בו לא יחזיר תפיסתו אלא בייאוש שהיאוש מועיל גם אחר שזכה בו אבל לא בהפקר שהיה קודם זכייתו בו.

בענין אם שני חפצים של שני אנשים שנתערבו האם הם נעשים שותפין זה עם זה

יבואר דשיטת רעק"א דממון שנתערב נעשה שותף גם כשאינו רוצה בשותפות אמנם הראני ש"ב ידידי עוז הגאון המופלא הרב ר' משה מעט שליט"א דיעוין בשו"ת רעק"א קמא תשובה כ"ג דאיייר בהיה לו חטים חמוצים שנתערבו בחטים שאינם חמוצים וביטל החמץ שלו אם מהני כשאין ניכר החיטים החמוצים מהם ליהנות מהם כדי חמץ שבטלו קודם הפסח וז"ל מ"מ בחמץ מעורב בכשרים, ורצונו לבטל חמץ המעורב, י"ל דלא מהני, כיון דאין ביקוען ניכר ולא היה אפשר לברר, וא"כ אף שהחמוצים מופקדים כיון דא"ל לבטל וליתול ההפקר מתוכם הוי כמו הבעלים וההפקר שותפים בדבר, דבכל ג' מדות ובכל חטה וחטה יש לבעלים ב' שלישים ולהפקר שלישי, (ועי' בש"ע חוה"מ סי' רצ"ב ס"י), וא"כ לא הועיל בביטולו, עד שיבטל כל הג' מדות, וזה בודאי לא היה בכלל הביטול, דהא אמר רק כל חמיצא עכ"ל, ומבואר דס"ל להרעק"א שגם בחמץ שאין רצונו להיות שותף בדבר שהרי על ידי שיתופו עם ההפקר עובר על כל יראה מכל מקום נעשה שותף בע"כ וכ"ש בנדון דידן שאין לו סיבה שלא ליעשות שותף אלא שלא נתערב מדעתו שנעשה שותף עמו וצ"ע.

אכן כבר תמה בזה בצמח דוד על תשובות רעק"א תשובה כ"ג דמסתברא דהכי שאינו רוצה להיות שותף עמו אינו נעשה שותף בע"כ, אמנם אפי' לדבריו שבע"כ אינו נעשה שותף מכל מקום בעניינו אפשר דהכי נמי נעשה שותף עמו דהרי לא איכפת ליה ליעשות שותף עמו, אבל לסברת התירוה"ד שכתב שהרי עירבו מדעתו אפשר שכל שלא עירבו מדעתו לא נעשו שותפין וצ"ע.

אמנם כל זה אינו אלא אם שניהם אינם מכירים את חפציהם אבל אפשר שהוא אינו יכול להבדיל בין חפצים אלו אבל חבירו יכול להכיר את חפציו שלו וממילא אי אפשר לומר שנעשה שותף אלא אם אינו ניכר לאדם בעולם כמו במטבעות או בחביות יין אבל בדברים שהאדם יכול להכירו אפשר שאינו נעשה שותף כלל ומשום האי טעמא לחוד אינו יכול לקחתו לעצמו רק במקום שבאמת אין מבדילין ביניהם כלל בזה שפיר נעשו שותפין ויכול לקחת לעצמו את חלקו.

בענין מי ששלח בנו הקטן להביא תבניות בצים עבורו ושכניו חלק מהתבניות

צעירים ואדעתא דמנהגא בקשו ממנו, ולכן אין לחייב לא את הקטן ולא את מי שנתן ביד הקטן בנקוב הביצים.

אכן יש לעיין ביצים של מי נשברו ולמשנ"ת חולקים את שני התבניות לפי ערך ארבעים אחוז להורי הילד וארבעים אחוז לראובן ועשרים אחוז לשמעון שהרי אין הילד חייב כלום משום שפגיעתו רעה וא"כ הוי כנוק שנאבד ממילא וחולקים הנוק כשותפותן בביצים וכמש"כ בתרומת הדשן.

בשאלה הנ"ל שנאבד לו עט ומצא שניים ואינו יודע מהו שלו שנתבאר לעיל שיכול לקחת אחד מהם מדין הממע"ה, יש מקום לומר עוד דמאחר ואין ניכר בין העטים ואין לאחד נפק"מ באחד על חבירו נעשו שותפין בדבר כמש"כ הרמ"א בשולחן ערוך (חו"מ סי' רצ"ב ס"י) וז"ל 'וכן נהן לו מעות להוליכו על אחריותו ונתנו עם מעותיו, ונאבדו מקצת המעות, הפסד לפי ערך המעות, ודוקא מעות וכיצא בו שנים דבר מסויים, אבל אם נתן לו להוליך טבעיות של זהב וכיצא בו, וערב עם שלו ונאבד אחד מהן, יכול המוחזק לומר לשאינו מוחזק דלמא רק שלך נאבד, ואם שנים הפקידו אצל אחד, ונאבד או נגנב אחד מהן, אזלינן בתר רובא וכל דפריש מרובא קא פריש (ת"ה סימן שיי"ד ותשובת מיימוני סימן ס"ח), ואם הוא קבוע, כמחצה על מחצה דמי' עכ"ל.

ומבואר דכל מה שאין לאדם קפידא בדבר שהוא שלו ואין חילוק בין שלו לשל חבירו ונתערבו נעשו שותפין בדבר וא"כ יכול לקחת את שלו משום שהוא שותף עם חבירו ויכול לחלוק השותפות בעצמו, והעירני לזה ידידי הגאון ר' מנחם מנדל לובין שליט"א.

אכן היה אפשר לומר דמה שנעשו שותפין אינו אלא כשרוצים בהשותפות דהיינו היכא שנתן מעות לחבירו להוליכו ועירבן עם מעותיו ואדעתא דהכי נתנו לו שיערבן עם שלו אבל היכי שנתערבו בלא דעתו אפשר שאינו נעשין שותפין בדבר.

וכן נראה מלשונו של בעל תרומת הדשן בתשובה שיי"ד בהסבירו אמאי גבי זהובים או חביות יין של שניים שנתערבו הרי הם שותפין בדבר וחולקין כל אחד לפי ערך מה שיש לו בשותפות, וז"ל משום דגבי חמרא לא הובר חלקו לא שייך לומר החמיצו, משום דשם מולם על כל חבית וחבית. ה"ג בב"ד אף על גב דהיה לכל אחד כבר מבוררים והזהובים שלו, מ"מ לאחר שעירבו מדעתו שם טיבעא חד הוא, ואם לא היה נפסד כלום מהם ודאי היו נוטלים בלא קפידא מן הכיס והיה מחזיר לכל אחד לפי המנין שנתן לו, עכ"ל, ומבואר דהיינו טעמא דנעשו שותפין בדבר משום שעירבו מדעתו וא"כ כשעירבו שלא מדעתו אפשר שאינו נעשה שותף עמו.

נשאלתי במי ששלחו את בנו להביא חמש תבניות בצים ממכירה שכונתית שנים עבור עצמם ושנים בשביל ראובן ואחד עבור שמעון ונשברו שני תבניות ושאל מי סופג את הפסד.

והנה אין לחייב הקטן בנקוב הקטן שפגיעתו רעה וכן אין לחייב ההורים או המוכר שנתנו בידו את הביצים שיכולים להשבר בידו משום שדרו בכך וכל המבקש מחבירו לקחת עבורו דברים ממכירה שכונתית יודע שהדרך לשלוח לשם ילדים

יבואר אם מסירה לקטן הוא כאבירה מדעת שהוא הפקר לשיטת הטור

אמנם אפשר דכיון שהפקידותו ביד הקטן הוי כאבירה מדעת כמבואר בגמ' בבא בתרא דף פ"ז ע"ב דצלוהית שמסרוהו ביד הקטן הוי כאבירה מדעת והוי הפקר כמבואר ברשב"ם שם ואי חשיב כהפקר א"כ מי שקיבל הביצים לרשותו יכול לזכות בו ואין צריך לאחר את מה שלקחו עבורו ומכל מקום אין צריך להתחלק עמו בנזק שהרי הוא כהפקר ממש.

והנה באבירה מדעת, פטור מהשבת אבירה, ונחלקו הרמב"ם והטור אם מותר לקחתו לעצמו, שדעת הרמב"ם (שם ה"א) שאבירה מדעת אין חייב ליטפל בה, מ"מ אין לרואה ליטלה לעצמו, וכתב הטור (סימן רסא) ואין נראה כן דאבירה מדעת הוי

בענין מי ששתה יין פחות מכשיעור קודם סעודה ושינה מקומו בתוך סעודתו אם צריך לברך על היין

נשאלתי במי ששתה יין של קידוש קודם הסעודה ובתוך הסעודה שינה מקומו אם צריך לברך שנית על היין ששותה.

והדבר מצוי אצל רבים שנוהגים לבלי שב"ק ויו"ט כאשר ממשיך הסעודה בביה"ג כדי לברך ברהמ"ז בצוואת וטועמים שם יין לשתיית לחיים שאינם מברכים על היין ברכת בורא פרי הגפן וטעמים דכיון שהם עדיין באמצע סעודת שב"ק ובביתם קידשו על היין לפני הסעודה הרי פטרו אז את היין שבתוך הסעודה.

והנה בשותה יין בתוך הסעודה ושינה מקומו כתבו התוס' בפסחים (דף ק"א ע"ב בד"ה "אלא" בסוכ"ד) שכתבו 'ואם הלך באמצע הסעודה למקום אחר יכול לשתות יין או מים בלא ברכה דכיון שהוא בתוך הסעודה לקיבעא קמא הדר', עכ"ל, ומבואר בדבריהם דעל היין בתוך הסעודה אין שיינו מקום מחייב בברכה אע"פ שהיין בעצמו אינו טעון ברכה לאחרים במקומו מכל מקום היין שבתוך הסעודה חשוב כסעודה עצמה ושינוי מקום אינו מחייב בברכה לפניו.

והיה אפשר לפרש דכל שצריך לחזור למקומו משום הפת גם היין ששותה עמו לא הוי שיינו מקום כהיסח הדעת משום דלקבעא קמא הדר אע"פ שמשום אותו שתיית יין לא היה צריך לחזור למקומו ולברך אבל כל שצריך לחזור למקומו שיינו מקום אצלו לא מחייב בברכה.

אבל בעמק ברכה הל' ברכת המזון (סי' ה') דקדק מדבריהם דכל זה אינו אלא בשתה יין ומים בתוך סעודתו והלך באמצע הסעודה דהמים והיין שייכים להסעודה וברכת המזון פוטרתן, אבל אם שתה יין אחר סעודתו דהיינו אחר עקירת שולחן, אע"פ שצריך לחזור למקומו מחמת חוב ברכת המזון ידידה מ"מ לגבי היין חשיב שיינו מקום כיון דאינו שייך להסעודה, יעו"ש.²

בענין אכל פירות בתוך סעודתו ושינה מקומו אם חוזר ומברך על הפירות

והיה מקום להסתפק במי שאכל פירות בתוך סעודתו ובירך לפניו ואח"כ עקר ממקומו דלגבי עיקר סעודתו לא חשבינן ליה כשינוי מקום, שהרי קי"ל כרב חסדא כמש"כ ברמ"א (סי' קע"ח ס"א) דכל שטעון ברכה במקומו לא חשיב שיינו מקום להצריכו ברכה אחרת, אמנם לגבי הפירות שאכל בתוך סעודתו יש לעיין אם

2 בדיון אכל מזונות ופירות ויצא ממקומו האם חוזר לברך על הפירות

ולבאור היה מקום להסתפק מה הדין באכל מזונות ופירות להני דסברי דמזונות צריכים ברכה לאחרים במקומו, האם נימא דכיון דצריך לחזור למקומו מחמת המזונות, הרי זה מהני גם לפירות, או דנימא דרק סעודת פת דהכל נפטר בברכה"מ מהני להכל, אבל במזונות ופירות שצריך שתי ברכות ל"מ המזונות לפירות, וכן יש להסתפק אפילו באכל ענבים ופירות שנפטרים תוהוהו בברכה אחת כמש"כ בשו"ע סי' ק"ח, ג"כ יש להסתפק אם הפירות נחשבים כטעונים ברכה לאחרים במקומו דאף שנפטרים באותה ברכה אחרונה של הענבים, מ"מ מחמת הפירות אינם נחשבים כטעונים ברכה במקומו.

ולבאר תליא בגדר הא דאמרין להדיא דטעון ברכה אחרים במקומו לא חשיב שיינו מקום לדירוחו. אי משום דכל שטעון ברכה לאחרים במקומו הוי אכילה ידידה אכילה חשובה, וכשאוכל אכילה חשובה, בשינוי מקום לחוד לא נעקר דעתו מסעודתו, או דנימא דאינו תלוי בחשיבות האכילה, אלא במה שצריך לחזור למקומו מחמת ברכתו, ואין נפק"מ באכילה אם האכילה חשובה דאפילו אין האכילה חשובה סו"ס צריך לחזור למקומו ולברך, ומשום שצריך לחזור למקומו השינוי מקום אינו מוחלט, וסגי גם כשצריך לחזור מחמת ברכה אחרת.

אמנם למשנת' בתוס' וכמו שדקדק בעמק ברכה דדווקא כששותה יין או מים שהוא כחלק מהסעודה, בזה אמרין דשינוי מקום לא הוי כהיסח הדעת לחייבו בברכה, משא"כ כשאנו כחלק מהסעודה אלא שצריך לחזור למקומו מחמת הפת שאכל אכתי חשוב כשינוי מקום לגבי דברים אחרים שאכל כחלק מהסעודה. א"כ מבואר דבאכל מזונות ופירות או ענבים ופירות אף דאינו חשוב שיינו מקום לגבי המזונות והענבים, מ"מ לגבי הפירות האחרים שאינם חשובים כסעודה אחת שפיר הוי שיינו מקום. אלא דלגבי ענבים ופירות שברכתם אחת אפשר דלא חשיב שיינו מקום וצ"ע.

בדיון אכל ז' המינים ושינה מקומו אם צריך לחזור ולברך מאחר קי"ל דמספק אי"צ לחזור למקומו ולברך

והנה בשו"ע (סי' ק"ח ס"ה) כתב י"א שז' מינים טעונים ברכה לאחרים במקומו, וי"א דדווקא מיני דגן וברמ"א כתב ד"א דרק פת טעון ברכה לאחרים במקומו, ובמג"א שם (סי' ק"ח) כתב דלכתחלה יחייב לברך במקומו בכל שבעת המינים, ולגבי שיינו מקום אי"צ לברך על ז' המינים דספק ברכות להלך, ובגליון הרעק"א הקשה דמאחר ומכח הדין דספיקא דרבנן להלך קם דינא דאי"צ ברכה במקומו, א"כ ממילא כבר אין דעתו לחזור למקומו וא"א לומר לקיבעא קמא הדר וממילא יצטרך לחזור ולברך בוודאי, ונשאר בצ"ע לדנא.

וראיתי שפירשו בדעת המג"א דס"ל דטעמא דדבריה שטעונים ברכה אחרים במקומו אינו חשוב שיינו מקום, אינו משום שצריך לחזור למקומו ולברך בפועל, אלא הו"א סי' שאכילה חשובה היא שקובעת מקומו ולהכי אין שיינו מקום עוקרו כדי שיעטרך לחזור ולברך, אמנם ברעק"א נראה שהובן שהכל תליא בחיוב ברכה בפועל, ואם אי"צ לחזור בפועל למקומו ולברך שפיר שיינו מקום.

הפקר, ולהלכה פסק השו"ע (שם סעיף ד) כדעת הרמב"ם, והרמ"א פסק דאבירה מדעת הוי הפקר, וכל הקודם זכה. והשו"ע (סי' ק"ח) כתב שכן עיקר, כיון שהוא הפקר.

והנה הקצוה"ח (סי' רס"א סק"א) כתב דבנתן לתניוק לכולי עלמא אינו הפקר שהרי מבואר שם בגמ' שאם לקחו החנוני ושאלו שלא מדעת הבעלים חייב כגזלן ואי נימא דהוי הפקר אמאי חייב ומוכרח דבכה"ג שנתנו לתניוק אינו כהפקר לכו"ע יעו"ש.

ולפ"ז הכי נמי כיון שמסרו לתניוק אינו כהפקר ושפיר חולקין כל אחד כפי הערך של שותפות שיש לו בביצים אלו.

ויש עדיין לעיין איך זכו בו הקונים על ידי קניין הקטן או בסטומתא על ידי כרטיס אשראי ויש להאריך בזה במקום אחר.

בשינוי מקום צריך ברכה אחרת, שהרי פירות אינם טעונים ברכה במקומם וא"כ שיינו מקום מחייב ברכה אחרת, ואף שצריך לחזור למקומו משום הפת שאכל מ"מ לא מהני להחשיבו כדברים שטעונים ברכה במקומם אלא כשצריך לחזור למקומו מחמת אכילת הפירות גופייהו.

ואפשר דגם אכילת פירות בתוך הסעודה אע"פ שטעון ברכה לפניו, מ"מ כיון דברכת המזון פוטרתו, גם כן נחשבים כחלק מסעודתו, וה"ל חייבים הם בברכת המזון במקומם ולהכי אף שעקר ממקומו מ"מ אינו חוזר ומברך על הפירות משום דחשיבי כטעונים ברכה במקומם.

והראוני בשו"ע הרב (סי' קע"ח) ס"ד שכתב להדיא, וז"ל 'ואפילו הלך בתוך הסעודה לבית אחר ואוכל ושותה שם דברים שאינם טפלים להסעודה לענין ברכה ראשונה, והוצרך לברך עליהם בבית הראשון כמו יין או פירות כיון שהם טפלים לענין ברכה אחרונה ונפטרים בברכה"מ, על דעת סעודתו הראשונה הוא אוכל ושותה ואי"צ לברך שם ברכה אחרונה, אפילו לא אכל שם פת דמקומו הוא מקום סעודתו הראשונה, יעו"ש, ומבואר להדיא כמשנ"ת, וצ"ל דמש"כ התוס' יין או מים לאו דווקא הוא אלא דהתוס' איירי לעיל מיניה ביין להכי נקט יין ופשוט.

ולפ"ז גם היין ששתה קודם סעודתו כיון דנפטר בברכת המזון כמבואר בשו"ע סימן קע"ד שפיר חשיב כסעודתו שצריך ברכה לאחרים במקומו וגם אם שינה מקומו אינו חוזר ומברך.

כי קמבעי לן בשתה פחות מכשיעור שאינו טעון ברכה לאחרים כלל וא"כ שיינו מקום מחייב בברכה, או דילמא כל שהוא כחלק מסעודתו כל משהו מחייב בברכה, והגע עצמך מי שאכל כזית בתוך כדי אכילת פרס ואחר כך אכל חצי זית וכי נימא שאותו חצי זית אינו חלק מסעודתו שחייב בברכת המזון ובפשוטות כל משהו מסעודתו חייב בברכת המזון אלא שאם כל אכילתו לא היתה בשיעור כזית אינו חייב בברכת המזון אבל אם אכילתו היתה כזית כל משהו ממנה חייב בברכת המזון וא"כ גם לגבי שתיית היין פחות מכזית כיון שהיא מצטרפת לסעודתו שפיר מחייב בברכת המזון ושינוי מקום אינו מחייבו בברכה.

יבואר דמי ששתה יין פחות מכשיעור בסעודתו ובירך ברכת המזון הרי הוא חייב לברך על היין שנית ומוכרח שברכת המזון פוטרתו

והנה שמעתי להביא ראיה נפלאה לענייננו מש"כ הגאון ר' משה מעט שליט"א מהא דכוס של ברכת המזון טעונה ברכה לפניו מאחר שברכת המזון הוא סילוק על היין ששתה בתוך הסעודה, ואי נימא דברכת המזון אינה פוטרת את היין ששתה פחות מכשיעור, א"כ מי ששתה בתוך סעודתו יין פחות מכשיעור לא יברך על כוס של ברכת המזון, שהרי הברכת המזון לא היה על אותו פחות מכשיעור, וע"כ שהברכת המזון עולה גם לאותו פחות מכשיעור.

אכן אי נימא הכי נמצא שאם שתה יין של קדוש קודם המזון לדעת הרמב"ן שאינו נפטר בברכת המזון אלא אם כוון עליו להדיא, א"כ לדבריו מי שקידש על היין ולא כוון בברכת המזון לפוטרו לא יוכל לברך ברכת הגפן על היין של כוס של ברכת המזון, ולא שמענו לחשוש לשיטת הרמב"ן ולצאת ברכת הגפן על כוס של ברכת המזון באופן שלא כוון להדיא בברכת המזון לפטור את היין של קידוש.

ואפשר דאינו מוכרח שהוא חייב ברכת המזון על הפחות מכשיעור יין ששתה בתוך הסעודה דאפשר דמה שטעון ברכה לאחרים במקומו אינו אלא כראיה והוכחה שהוא כחלק מהסעודה הקבועה, ולהכי גם אי נימא שאינו מחייב עליה בברכה מכל מקום הוא חלק מהסעודה שהיא טעונה ברכה לאחרים במקומה ולהכי אינו מתחייב ברכה שנית בשינוי מקום.

יבואר אם אכילת פחות מכזית בתחלת אכילתו מחייבת בנטילת ידים ונסתפקתי במי שלא נטל ידיו ובירך המוציא אם יכול לאכול פחות מכזית ולא צריך נטילת ידים ואחר כך יטול ידיו ויאכל שאר סעודתו.

ונראה פשוט שאם ימשיך סעודתו הרי גם הפחות מכזית צריך נטילת ידים שהרי הוא חלק מסעודה שלימה המחייבת בנטילת ידים ולא אמרו שפחות מכזית אי"צ נטילת ידים אלא במקום שאינו אוכל אלא פחות מכזית.

שוב ראיתי בברכי יוסף הובא בשערי תשובה סימן קס"ז ס"ק י"ג שכתב כמו שנסתפקנו בתחלה שאם בירך המוציא קודם נטילת ידים שיאכל פחות מכזית ויטול ידיו ויגמור סעודתו וצ"ע.

ואפשר שאם ישנה מקומו ושוב יטול ידיו ויאכל סעודתו בזה לא יצטרף אכילתו עם מה שאכל קודם לכן ושפיר אין צריך נטילת ידים על מה שאכל בתחלה אלא

שבזה צריך המוציא שנית שהרי שינה מקומו קודם שאכל כזית, ומדבריו נראה שאינו מברך המוציא שנית, וא"כ הרי הוא ממשיך בסעודתו וא"כ בסברא היה נראה שחייב בנטילת ידים גם על אותו פחות מכזית.

אמנם בספר האליף לך שלמה סימן פ"ה כתב בהאי ענינא וז"ל מיהו י"ל דנהי דבפחות משיעור לא בעי נטילה היינו אם דעתו לאכול רק פחות משיעור אבל אם דעתו לאכול כשיעור א"כ כל משהו ומשהו שבו גורם החיוב נטילה דהרי לולי משהו זו לא הוי כ לך כל משהו אסור בלי נטילה, עכ"ל.

ולכאורה יש לדמות עניין זה למי שאכל פחות מכזית פת ודעתו להמשיך סעודתו שיכול לאכול מיד דברים הבאים מחמת הסעודה אע"פ שמי שאכל פחות מכזית פת אינו יכול לאכול דברים הבאים מחמת הסעודה דלא חשיב סעודה וא"כ כל זמן שלא אכל כזית הרי אכתי לא חשיב סעודה ולמה יוכל לאכול ולשתות דברים הבאים מחמת הסעודה וע"כ דכל שדעתו להשלים גם הפחות מכזית שאכל בתחלה הרי הוא כחלק מסעודה שלימה.

בדין אכל מיני מתיקה פחות משיעור ושתה כשיעור ובירך ברכה אחרונה אם יכול לאכול אחר כך מהמיני מתיקה

והנה אם בירך שהכל על מיני מתיקה פחות מכזית ופטר גם השתיה שרוצה לשתות אחר כך וגמר השתיה ובירך בורא נפשות אם צריך לברך על המיני מתיקה שנית, דבפשטות אם בירך עליו בורא נפשות צריך לברך עליו שנית, ואע"ג שלא רצה לפטרו מכל מקום כיון שבירך עליו נגמרה סעודתו וכמו בברכת המזון שאע"פ שדעתו לשתות

בעניין המחיצה שסביב הבימה היה נראה שמה שבישיבות לא היה בימה גבוהה עם מחיצות הוא משום שחששו לדעת הגר"א דכל מחיצה אפי' העשויה לצורך בית הכנסת הוי מחיצה לחלק בין המתפללים ואינם מצטרפים זה לזה, לכן עשאוה להבימה בלא הגבהה ובלא מחיצה.

אמנם בירושלים בכל הבתי כנסת היה בימה עם מחיצה, והרי היו נוהגים בירושלים בכל המנהגים כמנהג הגר"א, ונראה לכאורה שגם הגר"א היה ס"ל שצריך לעשות בימה מוגבהת כמנהג העולם.

והעירני ידידי הגאון ר' מנחם מנדל לובין שליט"א שלא יתכן שנהגו בדווקא שלא לעשות בימה שבשו"ע סימן ק"נ ס"ה כתב הרמ"א וז"ל ועושין בימה באמצע ב"ה שיעמוד עליה הקורא בתורה וישמעו כולם עכ"ל, ובביאור הלכה שם כתב וז"ל מנהג קדום הוא ומקורו במסכת סוכה נ"א ע"ב כמו שכתב הגר"א, ובעו"ה באיזה מקומות פרצו מנהג קדומים זה והתחילו לעשות הבימות סמוך לארון הקודש מפני שרצו לילך בדרכי העו"ג כמו שעושין בהיכלות שלהן [שקורין טעמפיל] ויש לקרוא עליהן וישנה ישראל עושהו ויבן היכלות וכבר האריכו הפוסקים האחרונים בגנות

הנה אמרו בבבא בתרא (דף ע"ה.) ונתתה מהודך עליו ולא כל הודך זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה אוי לה לאותה בושא אוי לה לאותה כלומה. ואמרו שם עוד אמר רבא א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות שבע חופות לכל צדיק וצדיק שנאמר וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראיה עני יומם ועשן ונוגה אש להבה לילה כי על כל כבוד חופה מלמד שכל אחד ואחד עושה לו הקדוש ברוך הוא חופה לפי כבודו עשן בחופה למה אמר רבי חנינא שכל מי שעיניו צרות בתלמידים חכמים בעולם הזה מתמלאות עיניו עשן לעולם הבא ואנן שחופה למה אמר רבי חנינא מלמד שכל אחד ואחד נכוח מחופתו של חבירו אוי לה לאותה בושא אוי לה לאותה כלומה. וצ"ב כי זה הקבלת פנים שעשו הזקנים ליהושע כשמנהו הקב"ה למנהיג על ישראל ואמרו לו אוי לאותה בושא אוי לאותה כלומה, הלא הוא דבר שלא יתכן לפרשו כפשוטו שכן אמרו הזקנים ליהושע או על יהושע בן נון.

ובספר נחל קדומים כתב בשם ר' צמח גאון שאמר על פי מה שאמרו במדרש במדבר רבה פרשת פינחס פרשה כ"א אמר לו הקב"ה (משלי כ"ז) נוצר תאנה יאכל פריה בניך ישב להם ולא עסקו בתורה יהושע הרבה שרתך והרבה כלילה, הלא הוא דבר שלא יתכן לפרשו כפשוטו שלך הוא היה מסדר את הספסלים והוא פורס את המחצלאות הואיל והוא שרתך בכל כחו כדאי הוא שישמש את ישראל שאינו מאבד שכרו קח לך את יהושע בן נון לשלם מה שנאמר נוצר תאנה יאכל פריה, עכ"ל, ואמר שיש לה אמרו זקנים שבאותו הדור פני משה כפני חמה ואין כל אחד יכול להגיע למדרגה זו אבל פני יהושע כפני לבנה שגם אנו יכלנו להגיע למדרגה זו, שהחמה היא משפיעה אור וחום כבריאה והלבנה היא מקבלת אורה מן החמה, ועל זה אמרו שמושה היה משפיע שלא יכלו להיות במדרגתו אבל יהושע שהיה לבנה גם אנו יכלנו להיות כמוהו, ועל זה אמרו אוי לאותה בושא אוי לאותה כלומה שעל ידי הכלימה שהכלים עצמו יהושע זכה לאותו גדולה ואנחנו שחסנו על בשרינו לא זכינו לאותו גדולה, ונתקיים

יון אחר סעודתו מכל מקום כיון שבירך הרי סיים סעודתו, ויעויין במג"א ריש סימן ק"צ שכתב דבבירך ברכה אחרונה ורצה להמשיך סעודתו אינו מברך עוד לפניה ובביאור הלכה שם כתב דכמה מהאחרונים חולקים בזה, אבל אם הבורא נפשות אינו פוטר פחות מכזית יכול להמשיך באכילה.

אמנם בזה כיון שאין המיני מתיקה מצטרפין להשתיה כאכילה אחת, להכי אין הברכה אחרונה פוטר את המיני מתיקה ולחיי אינו חוזר ומברך.

ובהאי ענינא יש להסתפק גם לענין מי שאכל קודם שבת או ראש חודש דאוליין בתר תחילת הסעודה ואינו מזכיר בברכת המזון אע"פ שבעת הברכה כבר זמן החיוב אך אם אכל גם בלילה מבואר דחייב להזכיר, והשתא יש לעיין אם צריך לאכול כשיעור בלילה כדי להזכיר את של ר"ח או סגי באכילה כל שהוא ולמאי דנתבאר לכאורה סגי בכל שהוא כיון דבזה ברכת המזון או מעין שלש מתייחסת לכל מה שאכל וא"כ יצטרך להזכיר של ר"ח.

ואפשר דאע"פ שגם פחות משיעור מצטרף לסעודתו וברכת המזון קאי גם עליו אבל אינו מספיק לחייב עליו הזכרת היום דאפשר שהוא מצטרף עם האכילה שאכל מבעוד יום אבל לחייב להזכיר הזכרת היום צריך לאכול כזית שהוא שעור המחייב בברכה"מ.

והראוני שכבר נסתפק בזה בספר בני ראם סימן מ' אות ג' שהאר"ק הרבה בענינים אלו ויעויין שם גם בסימן ל"ט מש"כ בזה.

בענין הבימה של בית הכנסת שצריך שתהיה מוגבהת

האנשים האלה עיין בתשובת ח"ס סימן כ"ח ותשובת מחולת המחנים ותשובת אמרי אש, עכ"ל.

ונראה שהגר"א הסכים לזה שצריך לעשות בימה שיעמוד עליה הקורא שהרי כתב דמקורו של הרמ"א מההיא דסוכה דף נא עמוד ב שאמרו שם באנשי אלכסנדריא של מצרים שבבית הכנסת שלהם היה בימה של עץ באמצעיתה, וחזן הכנסת עומד עליה.

ושמעתי שאצל מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל עשו לו בימה גבוהה בקראוון אע"פ שלא היה מקום שם, ושמוח מאוד על זה משום שחז"ל קראו לעולה לתורה שהוא

עולה משום ששולח על בימה מוגבהת, וכן רצה שיעשו בימה מוגבהת לכהנים שיהיו עולין לדוכן וטורח הרבה בזה.

ואפשר שמה שנהגו בישיבות אינו על פי הגר"א אלא מחמת מעוט המקום שהיה שם אבל מנהג ישראל לעשות הבימה מוגבהת וכן ראוי לעשות.

ומי שרוצה לחשוש לשיטת הגר"א שהמחיצה מפסקת אפשר לעשות הגבהה מועטת בלא מחיצות, או כמו שהבאנו בקונטרס בחצרות אלוקינו יפריחו שעשו בחניכי הישיבות רוממה.

בענין שהאדם לא יאמר אני ראוי לגדולה שאין לי כוחות להצליח שכל אדם הוא חכם לכשירצה

בסוף יומיא, וחולף דחסדוהי למימר הלא בר פוטי מדינאה הוא הא אנא מיחססניה לכהונתא רבתא וחולף דאחד רומחא בדריעה ומחא למדיניתא לבית בהתת קיבתה וצלי בפומיה על עמא בית ישראל יזכון כהניא לתלת מתנן דרועא ולעא וקיבתא ותרתי ליה ולבניו בתרתי קיים רבות עלם חולף דקני לאלהיה וכפר על בני ישראל, עכ"ל, וכל אחד מישראל יכול היה לזכות לכל הג'ל, ובטבע האדם כשרואה שחבירו זכה והוא לא זכה הרי הוא מתנחם שהוא לא היה יכול לזכות לכל הג'ל משום שלחבירו יש תכונות נפש מיוחדות וכוחות מיוחדים שהוא לא זכה להם ולכן לא יכל לעשות את מעשה חבירו הגדולים, וזה מה שאמרו שפינחס היה לו מדת העזות שירש מיתרו ולכן יכל לעשות המצוה הגדולה הזו, אבל אנו לא היה בידנו כח זה ולכן לא עשינו זאת, והתורה אמרה שפינחס עשה מעשה גדול זה מתכונת הנפש הישראלית שבו ולא מתכונת יתרו שבו, וא"כ כל אחד מישראל היה יכול לזכות במצוה זו אלא שעצלות שהיה להם גרם להם שלא יזכו לכל הגדולה הזו.

ושמעתי שהרב מבריסק זצ"ל אמר אחר פטירת החזו"א כששמע שאמרו על החזו"א שלמד מגיל י"ג תורה לשמה ואמר שאומרים זה כדי ליישב למה לא זכינו להיות כהחזו"א, ואמר שהאמת שהוא למד ואנו לא למדנו, והוא כמו שאמרו שהאדם רוצה ליישב עצמו למה לא זכה להיות כחבירו והאמת מופחת על פניו שכל אחד עם עמל יגיעה היה יכול לזכות להיות במעלה רמה.

בו הכותב אם נבלת בהתנשא כל המנבל עצמו על דברי תורה סופו מתנשא, וכ"כ בספר באר יוסף פרשת פינחס על דרך הג"ל.

ושמעתי בשם הגה"צ ר' מתיחיהו סלומון שליט"א שאמר על מש"כ רש"י במדבר על הפסוק פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן וז"ל לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, עכ"ל, וכבר נתקשו בו רבים הרי גם אם ייחסו הכתוב לאהרן מ"מ הרי מיוחס הוא גם לפוטי זה שפיטם עגלים לע"ז.

ויעויין בתורת חיים בבא בתרא (דף ק"ט:) שכתב וז"ל בן שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז והרג נשיא. דחשבו לו הדבר ליהורא לפי שאין ראוי לקנא קנאת השם ולעשות מעשה גדול כזה אלא אם כן מי שאבותיו חסידים חסידים עליו קנאת קנאת ה' צבאות דאז מכתמא טבע הבנים לאחוז מעשה אבותיהן בידיהם אבל פנחס כיון שבא מיתרו שפיטם וכו' היה נראה להם שלא היה ראוי לאותו מעשה והיו דמסיים בפרק הנשרפין דבא הכתוב ויחסו פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן פ' דודאי ראוי היה לכן אפילו מצד אבותיו שהיו קדושים חסידים עליו וכן משמע דקאמר ההם בקשו מלאכי השרת לדחפו אמר לן הניחו לו קנאי בן קנאי הוא וכו' לפי שהיו סבורין שאינו ראוי לכן שהיו שם בישראל גדולים ממנו והשייב הקב"ה שראוי הוא הן מצדו הן מצד אבותיו כי קנאי בן קנאי הוא ובתרי הכי קאמר התחילו שבטים מבזין אותו משמע דחד ענינא הוא, עכ"ל.

ויש שפירשו שאמרו שעניין זה בא מכה הרע שבו והתורה העידה עליו שהוא בא מכה אהרן שהיה רודף שלום ועשה שלום בין הקב"ה ובין ישראל.

והגה"צ ר' מתיחיהו סלומון שליט"א אמר בזה מוסר השכל נפלא, שיישאר שראו שפינחס זכה לכל הגדולה הזאת כדאיאת בתרגום ונתן במדבר פרק כ"ה וז"ל בשבעא אימר ליה מן שמי הא אנא גזר ליה ית קימו שלם ואעבדיניה מלאך קיים ויחיי לעלמא למבשרא גאולתא

לע"נ הרה"ג ר' מנחם מנדל ב"ר טוביה זצ"ל נלב"ע ט' ס' סליו תשע"ט

ולע"נ מרת לאה ב"ר אברהם משה ע"ה נלב"ע בחג השבועות תשע"ו